Ouderenzorg is het einde

VRAGEN, AANPAKKEN EN PRAKTIJK VOOR TEAMS EN BESTUURDERS IN DE OUDERENZORG

IN DEZE EDITIE **Het netwerk in beeld**

INGEZONDEN · VRAAG UIT DE PRAKTIJK

hoe houd je het ecogram vast in je team?

Een collega vroeg hoe je het ecogram invoert in een zorgteam en zorgt dat het blijft. Het lukt als het ecogram bij een vaste werkwijze hoort en iemand het bijhoudt.

Een collega-adviseur vroeg ons: hoe voer je het ecogram in bij een zorgteam in de VVT, en hoe zorg je dat het daarna blijft?

Wat we vonden

Een ecogram is een tekening van het netwerk rond een cliënt. In het midden staat de cliënt, eromheen de mensen met wie hij contact heeft. Dat is familie, en ook vrienden, buren, oud-collega's, medebewoners en professionals. Bij elk contact schrijf je wat het voor de cliënt betekent, zoals gezelschap, advies of praktische steun. Waardigheid en trots heeft er een stappenplan[1] voor, met hulpvragen en een ingevuld voorbeeld, plus een aparte wegwijzer voor toepassen en borgen.

Het ecogram is een middel voor het gesprek met de cliënt en zijn naasten over wie er iets kan en wil bijdragen. Het risico is dat medewerkers het als formulier gaan invullen. Pas in een echt gesprek hoor je wat je niet had verwacht.

Een vaste plek in het werk

Een voorbeeld komt van Surplus[2], een zorgorganisatie met onder meer een woonzorgcentrum in Lage Zwaluwe. Rond 2016 werkte Surplus met het SOFA-model voor het contact met mantelzorgers. Een familiecontactpersoon was het vaste aanspreekpunt voor de mantelzorgers van drie cliënten; eerder waren dat er acht. Daarnaast maakten ze een ecogram van de cliënt. Zo zag de mantelzorger wie hij nog meer kon betrekken.

Een nieuwe bewoner hield zich afzijdig, en zijn dochter voelde zich verplicht elke week te komen. Uit het ecogram bleek dat hij twee biljartvrienden had. Surplus vroeg hen of ze een rol wilden spelen. Daarna haalden ze hem elke week op om te biljarten in de club waar ze zelf al jaren kwamen.

Om het SOFA-model levend te houden, hield Surplus een themaweek in de week van de Dag van de Mantelzorg. Op de kamers hingen borden waarop medewerkers met post-its zetten wat ze deden in het contact met mantelzorgers. Invoeren was volgens de projectleider niet genoeg: zonder blijvende aandacht zakt zo'n model weer weg. Dat geldt net zo goed voor het ecogram.

Wat je ermee kunt

Begin klein. Een organisatie die op de toolpagina[1] aan het woord komt, begint bij cliënten van wie ze vermoedt dat hun netwerk klein is. Laat medewerkers eerst oefenen met het gesprek, voordat het ecogram in het dossier komt.

Spreek af wie het ecogram bijhoudt en wanneer het terugkomt, bijvoorbeeld in het multidisciplinair overleg en bij de evaluatie van het zorgleefplan. Vraag ook naar wie niet meteen genoemd wordt: vrienden, buren, de club. Draagt de mantelzorger veel, dan kan een belastingmeter het gesprek openen over hulp uit het netwerk of over respijtzorg.

Plan ten slotte een vast moment om met het team terug te kijken wat het

LEES VERDER OP PAGINA 2

IN DEZE EDITIE

INGEZONDEN
hoe houd je het ecogram vast in je team? 1

TOOLBOX
Het ecogram in je team 3

DE ADVISEURS
Wie wij zijn en wat we doen 4

DE CAREGROEP

Acht organisatieadviseurs in de ouderenzorg, verbonden aan Vreelandgroep. In deze krant delen we wat werkt, en we helpen je het in je eigen team in te voeren.

Herre

Peter

Maud

Hilda

Cathy

Wilma

Colette

Elize

EERDER VERSCHENEN

INGEZONDEN · EDITIE 3
Vraag uit de praktijk: VPT in een Thuisplusflat, wat zet je in de businesscase?

TOOLBOX · EDITIE 3
Businesscase VPT: de invullijst

INGEZONDEN · EDITIE 2
Mag de partner mee-eten?

Alle stukken staan op de site.

STEL JE VRAAG

Loop je in je team of organisatie ergens tegenaan? Een van ons leest je vraag en je krijgt binnen een week antwoord.

Scan de code, of stel je vraag op de site.

VERVOLG VAN PAGINA 1

hoe houd je het ecogram vast in je team?

ecogram heeft opgeleverd, bijvoorbeeld elk jaar rond de Dag van de Mantelzorg op 10 november.

Hoe je het ecogram in je team invoert en levend houdt, staat stap voor stap in Het ecogram in je team[3].

Loop je zelf ergens tegenaan in je team of organisatie? Stel je vraag. Een van ons leest hem en je krijgt binnen een week antwoord. Hebben anderen er ook iets aan, dan zetten we vraag en antwoord op de site, zonder namen en alleen als jij dat goed vindt. Vraagt het meer dan een antwoord, dan bellen we even.

BRONNEN

1. **waardigheidentrots.nl**, Sociale net...
2. **waardigheidentrots.nl**, Surplus cont...
3. In deze krant, pagina 3

Toolbox

AANPAK

Het ecogram in je team

Breng met de cliënt en zijn naasten in kaart wie er om hem heen staat, en maak er een vast onderdeel van het werk van. Zo houd je het ecogram vast in je team.

Met een ecogram zie je wie er rond een cliënt staat en wie er iets kan bijdragen, en dat helpt alleen als het team het gesprek erover blijft voeren. Het ecogram is een tekening van het netwerk: de cliënt in het midden, eromheen familie, vrienden, buren, medebewoners en professionals, met bij elk contact wat het betekent. Deze aanpak gaat over invoeren in een zorgteam en over volhouden.

Zo werkt het

1. **Kies waar je begint.** Start met een paar cliënten, bijvoorbeeld nieuwe bewoners of cliënten van wie je denkt dat hun netwerk klein is.
2. **Oefen het gesprek.** Laat medewerkers eerst een ecogram maken van hun eigen netwerk, of van dat van een collega. Dan merken ze wat de vragen losmaken.
3. **Teken samen met de cliënt en zijn naasten.** Gebruik het stappenplan van Waardigheid en trots. Vraag door op wat iemand voor de cliënt doet of betekent, en wat de cliënt voor die ander betekent.
4. **Bespreek wat je ziet.** Wie zou iets willen bijdragen? Wie is uit beeld geraakt? Staat de mantelzorger er alleen voor? Draagt de mantelzorger veel, dan kan een belastingmeter het gesprek openen over hulp uit het netwerk of over respijtzorg.
5. **Maak afspraken en leg ze vast.** Zet het ecogram en de afspraken in het dossier, op een plek waar collega's ze terugvinden.
6. **Laat het terugkomen.** In het multidisciplinair overleg, bij de evaluatie van het zorgleefplan en als er iets verandert in het leven van de cliënt.
7. **Kijk elk jaar terug met het team.** Wat heeft het ecogram opgeleverd, en waar is het uit beeld geraakt? De Dag van de Mantelzorg op 10 november is een goede aanleiding.

Wat je nodig hebt

- ☐ **Het stappenplan en de wegwijzer.** Te downloaden op de toolpagina van Waardigheid en trots, met hulpvragen en een ingevuld voorbeeld.
- ☐ **Een eigenaar per cliënt.** Iemand die het ecogram bijhoudt en het eerste aanspreekpunt is voor de naasten, zoals de eerst verantwoordelijke of een familiecontactpersoon.
- ☐ **Tijd voor het gesprek.** Een rustig moment met de cliënt en zijn naasten, buiten de drukte van de zorg om.
- ☐ **Een vaste plek in het dossier.** Zodat het ecogram bijgewerkt kan worden en niet in een la verdwijnt.

Valkuilen

- ☐ **Afvinken in plaats van praten.** Wordt het ecogram een formulier, dan blijft het gesprek uit waar het om draait.
- ☐ **Alleen de bekende namen.** Vraag ook naar vrienden, buren, oud-collega's en de club. Daar zit vaak iemand die graag iets doet.
- ☐ **Naasten die schrikken.** Naasten denken soms dat ze nu het werk van de verzorgenden moeten doen. Zeg erbij dat het gaat om wat bij hen past, en dat niets verplicht is.
- ☐ **Eenmalig invoeren.** Zonder herhaling verdwijnt het uit beeld. Beleg wie het levend houdt.

Uit de praktijk

Surplus[1] werkte rond 2016 met het SOFA-model voor het contact met mantelzorgers, en maakte daarbij ook een ecogram van de cliënt. Een familiecontactpersoon was het aanspreekpunt voor de mantelzorgers van drie cliënten. Een nieuwe bewoner hield zich afzijdig. Uit zijn ecogram bleek dat hij twee biljartvrienden had. Surplus vroeg hen om een rol, en daarna haalden ze hem elke week op om te biljarten. Om het model levend te houden, hield Surplus een themaweek in de week van de Dag van de Mantelzorg.

Waarom vraag je dit van naasten, en hoe praat je erover? Zie Doen en laten bij samen zorgen[2]. De vraag waar deze aanpak uit komt, staat in Vraag uit de praktijk: hoe houd je het ecogram vast in je team?[3]

Verder lezen

- Sociale netwerk in kaart met ecogram[4] (Waardigheid en trots), met het stappenplan en de wegwijzer
- Met Surplus op de SOFA voor optimaal contact met de mantelzorgers[1] (Waardigheid en trots)

BRONNEN

1. **waardigheidentrots.nl**, Surplus cont...
2. **ouderenzorgisheteinde.nl**, Doen en ...
3. **ouderenzorgisheteinde.nl**, Vraag uit...
4. **waardigheidentrots.nl**, Sociale net...

Online: ouderenzorgisheteinde.nl/toolkits/ecogram-in-je-team

De adviseurs

DE CAREGROEP

Wie maken deze krant

Wij zijn acht ervaren adviseurs, verbonden aan Vreelandgroep Organisatieadviseurs. Samen begeleiden we zorgorganisaties bij kwaliteitsverbetering, verandering en toekomstbestendige ouderenzorg.

Herre van Kaam

Partner en adviseur bij Vreelandgroep sinds 2005. Strategiecoach in het programma Waardigheid en trots, en adviseur en projectleider in de zorg, in cure en care. Experimenteert volop met AI, en bedacht Albert, de digitale collega van de Caregroep.

Peter Tiebout

Partner en adviseur bij Vreelandgroep sinds 2003. Bedrijfseconoom (VU Amsterdam) met meer dan dertig jaar ervaring als organisatieadviseur in de zorg. Actief bij ziekenhuizen en in de ouderenzorg. Is als tranchemanager al jaren betrokken bij de programma's van Waardigheid en trots.

Maud Bik

Adviseur in de zorg. Ergotherapeut en afgestudeerd in Beleid en Management in de gezondheidszorg (Erasmus Universiteit). Begeleidt veranderingstrajecten en is programmaleider bij het Erasmus Centrum voor Zorgbestuur.

Hilda Stergakis

Ervaren adviseur en programmamanager in de gezondheidszorg. Specialist in cultuurverandering, kwaliteitsvraagstukken en procesoptimalisatie. Vertaalt complexe veranderingen naar een aanpak met breed draagvlak.

Cathy Damhuis

Oprichter van Dwaan! Ruime ervaring in innovatie en veranderingsprocessen in de zorg- en welzijnssector. Specialist in gezinsgerichte zorg (Family Care) en cultuurverandering.

Wilma Bakker

Coach primair proces bij Waardigheid en trots. Begeleidt zorgteams bij het verbeteren van de kwaliteit van leven in verpleeghuizen.

Colette Codée

Gedreven door het verbeteren van de kwaliteit van leven van kwetsbare mensen. Ervaren directeur en senior manager. Strategiecoach in het programma Waardigheid en trots.

Elize Muijs

Verpleegkundige en adviseur met meer dan acht jaar ervaring als extern adviseur, interimmanager en projectleider in de langdurige zorg. Specialist in verandermanagement en teamontwikkeling.

Werk met ons

Elke toolkit in deze krant kunnen we op maat maken voor jouw organisatie, in je eigen termen en huisstijl. We begeleiden ook teams en bestuurders bij het invoeren ervan.

info@vreelandgroep.nl

Alle edities, toolkits en vragen uit de praktijk staan op **ouderenzorgisheteinde.nl**

Ouderenzorg is het einde is een uitgave van de Caregroep van Vreelandgroep Organisatieadviseurs, Delft. Jaargang 1, editie 4, 19 november 2026. Tekst onder CC BY-NC-SA 4.0.